

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Кожна національна культура неповторна, самоцінна. Специфіка територіальних, природно-ландшафтних, соціальних умов проживання, характер міграційних процесів, міжетнічні контакти зумовлюють мовно-діалектні, культурно-побутові особливості.

Національна своєрідність української культури є результатом неповторності історії українського народу. Це і роздробленість та інонаціональні впливи, поліваріантність етнічного менталітету та національний досвід державотворення тощо. За роки становлення й розвитку України її територія і населення зазнавали постійних змін. Долучалися нові регіони з особливостями менталітету (Галичина, Закарпаття, Крим тощо). Зберегли до цього часу свою самобутність різні етнографічні групи, серед яких русини, бойки, лемки, гуцули, роми тощо.

У підручнику з української культури розкриваються такі специфічні риси українського менталітету, як домінування емоцій та почуттів над інтелектом і волею, індивідуалізм, художність, інтровертність, кордоцентризм, екзекутивність, толерантність, антеїзм, селянськість, орієнтація на малий гурт тощо (Історія української культури: підручник / За ред. В. О. Лозового. — Х.: Право, 2013. — С. 31-33).

Специфіка культури України проявлялась і проявляється і через світоглядні пріоритети її еліти і народних мас. На розвиток української культури впливали такі кращі її представники: князі Київської Русі Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах; Г.С. Сковорода, Т.Г. Шевченко, родина Алчевських, політичні лідери, громадські діячі, митці тощо різних часів.

Протягом ХХ ст. українська культура розвивалась у складних умовах, її поступ мав здебільшого суперечливий характер. Ці особливості зберігаються і в часи незалежності.

Культура — поняття складне, багатогранне. У широкому сенсі — це процес і результат творчої діяльності людей, спрямований на вдосконалення людини та її середовища. У вузькому розумінні — це цінності, переконання, зразки, норми поведінки, що властиві певній соціальній групі чи суспільству. У соціологічній літературі зазвичай аналізуються основні складові культури: мова, цінності, соціальні норми та звичаї, традиції, обряди.

Українська мова з безліччю її діалектів тривалий час існувала як побутова. Поступово вона набирала статусу літературної мови, переживаючи перипетії становлення художньої літератури, а згодом і національної науки. Відомо, що в роки незалежності українська мова набула статусу державної. До цього вона тлумачилась як субкультурна мова. Але у взаєминах між пересічними людьми, залежно від регіону може домінувати і українська, і російська мови, а також має місце і суржик.

За аналітичними висновками відомого науковця Богдана Гаврилишина, будь-який суспільний лад базується на системі цінностей, політичному правлінні та економічній системі. У його праці «Дороговкази в майбутнє» (1993 р.) називаються три системи цінностей, що властиві світовому простору ХХ ст.: індивідуалістсько-конкуренційна (найповніше реалізується в США), егалітарно-колективістська (характерна для колишнього СРСР) та групово-кооперативна (панує в Японії). У роки незалежності Україна перейшла від егалітарно-колективістської до індивідуалістсько-конкуренційної системи цінностей. Здійснена реальна переоцінка застарілих цінностей колишньої радянської доби в широких колах українського суспільства. Але цінності сім'ї,

дружби, товаришування, кохання, порядності, справедливості залишаються в суспільній свідомості.

Становлення ринкового суспільства в Україні все більше орієнтує його суб'єктів на соціальні норми (як регулятори поведінки і діяльності), які б стали більше відповідати ринковим відносинам.

Що стосується звичаїв, традицій, обрядів, властивих радянському періоду, то вони все менше відтворюються в життєдіяльності молодого покоління. У країні набуває розвитку релігійне життя, поширюється мультикультуралізм. Розвиток культури України здійснюється в напрямку європейських цивілізаційних цінностей та стандартів. Перехід до вільного ринку стимулював культурні деформації, комерціалізацію закладів культури тощо.

Фінансово-матеріальні ускладнення в усіх сферах сучасного життя негативно впливають на соціальні настрої широких кіл суспільства, часто породжуючи зневіру в принципове покращення справ у близькому майбутньому, соціальну апатію, соціальний песимізм, які нерідко виливаються в протиправну поведінку, правовий нігілізм.

Зростає комерціалізація засобів масової інформації, серед яких значна частина орієнтується на маловибагливого і дезорієнтованого споживача, поширюючи низькопробну, а то й безвідповідальну інформацію та сурогатні вироби маскультівського ширпотребу. Це безпосередньо пов'язано із якісною переорієнтацією освітніх процесів.

Для України, як і багатьох країн світу, характерна тенденція поширення і легалізації мультикультуралізму як однієї з проблем глобалізації сучасного світу.

Отже, своєрідність української культури пов'язана з перипетіями її становлення і розвитку, еволюції в умовах глобалізації сучасного світу.

Подолати негаразди, розв'язати суперечності, об'єднати народ України у життєспроможну націю може патріотично налаштована еліта, яка здатна на самопожертву і безкорисливе служіння суспільним ідеалам.

Харківська обласна державна адміністрація
Харківська міська рада
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Благодійний фонд на честь сім'ї Алчевських
Національна спілка композиторів України
Національна Всеукраїнська музична спілка

С. РАХМАНІНОВ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

С. Рахманінов:
на зламі століть
Випуск 13
Книга II

Харків
2016

Рекомендовано до друку рішенням правління
«Благодійного фонду на честь сім'ї Алчевських»
від 28.03.2016. Протокол № 10

Рекомендовано до друку рішенням засідання
кафедри культурології Національного університету
імені Ярослава Мудрого
від 25.03.2016. Протокол № 8

*Щира подяка шановній Коваленко Аллі Арестовні та Шрамко Юрію Меркурєвичу
за допомогу у виданні цієї книги*

Редакційна колегія:

Лозовий В. О. – (голова) доктор філософських наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Трубішкова Л. М. – (заступник голови) кандидат мистецтвознавства, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Ханішов І.Д. – професор теорії музики консерваторії Пібоді університету Джонса Хопкінса (Балтимор, Меріленд).

Борисова В. І. – кандидат юридичних наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної Академії правових наук України.

Бурова О. К. – доктор філософських наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Кузнцова О. Ю. – доктор педагогічних наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Роценко-Авер'янова О. Г. – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з науково-педагогічної та творчо-виконавської роботи Харківської державної академії культури

Сімонок В. П. – доктор філологічних наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Спасибо-Фатсєва І. В. – доктор юридичних наук, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Шило О. В. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри образотворчого та декоративного мистецтва Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Рецензенти:

Очеретовська Н. Л. – доктор мистецтвознавства, кандидата філософських наук, професор Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Медушевський В. В. – доктор мистецтвознавства, професор Московської державної консерваторії імені П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв Росії.

Відповідальний редактор-укладач: Трубішкова Л. М. – кандидат мистецтвознавства, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Родина Алчевських та її внесок в розвиток української культури. С. Рахманінов та культура України (С. Рахманінов: на зламі століть). Вип. 13: Наукові статті учасників XIV Міжнародного науково-теоретичного симпозиуму «С. Рахманінов та культура України (С. Рахманінов: на зламі століть). Родина Алчевських та її внесок в розвиток української культури». Під ред. кандидата мистецтвознавства, професора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Л. М. Трубішкової. – Харків: ФОН Носач В. А., 2016. – 272 с. ISBN 978-966-372-639-7.

В збірці надруковані наукові статті учасників XIV Міжнародного науково-теоретичного симпозиуму «С. Рахманінов та культура України (С. Рахманінов: на зламі століть). Родина Алчевських та її внесок в розвиток української культури, який було проведено в рамках XVIII Міжнародного фестивалю «С. Рахманінов та українська культура» (2016) кафедрою культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Благодійним фондом на честь сім'ї Алчевських, Національною спілкою композиторів України, Національною Всеукраїнською музичною спілкою, в співробітництві з Весівтієм Рахманіновським товариством.

Призначається мистецтвознавцям, юристам, культурологам, філософам, філологам, соціологам та широкому колу читачів.

I ЧАСТИНА

3

<i>Трубікова Л.М.</i>	
Родина Алчевських — сузір'я талантів.....	4
<i>Пивоваров В.М.</i>	
Поетичний світ Христі Алчевської.....	14
<i>Сердюк О. В.</i>	
«Что читать народу?»: до питання про суспільно-педагогічну діяльність Х.Д. Алчевської.	24
<i>Рощенко (Аверьянова) Е.Г.</i>	
«Секреты Ее молодости», «Сражение Муз» и «Театр имени Т.Я. Веске»: три портрета Учителя вокала в жанре и форме Reminiscences (12 лет спустя...)	31
<i>Кучер Л.И.</i>	
Т.Я. Веске в воспоминаниях	43
<i>Можаев Ф.Н.</i>	
Творческая биография пунктиром.....	50

II ЧАСТИНА

58

<i>Стаття Н.</i>	
Сергій Рахманінов — forever!.....	59
<i>Трубікова Л.М.</i>	
Прес-реліз Вісімнадцятого Рахманіновського.....	64
<i>Семененко Н.</i>	
Музична меморіалізація Бабиного Яру.....	71
<i>Ханнанов И.Д.</i>	
Гармония и голосоведение, ожидание, тяготение и разшерение	91
<i>Ермаков А.И.</i>	
Родословная Сатиных.....	113
<i>Сердюк А. В.</i>	
Иосиф Рубинштейн и Рихард Вагнер	121

Костина Л.М.

Духовная связь поколений. 142

Шило А.В.

Тема театра в творчестве С. А. Сорина (1939—1953)... 148

III ЧАСТИНА

175

Лозовой В.О.

Особливості української культури..... 176

Шумейко О.А.

Теоретичні аспекти комічного в художній літературі. 179

Лозовой В. О., Єрахторіна О. М.

Людинознавство як важлива складова
соціогуманітарної підготовки сучасного фахівця 183

Червякова О.Б.

Культура інформаційних відносин
як складник інформаційної безпеки особи..... 193

Селиванова И. А.

Некоторые проблемы правового регулирования
государственной собственности в Украине 204

Лисенко О. А.

Лексичне багатство мови юриста..... 213

Ценко М.Б.

Особливості ділового спілкування юристів..... 226

Сідак Л.М.

Саморозвиток національної еліти
в умовах сучасної духовної кризи суспільства 239

Меліхова Ю.А.

Спрямованість світогляду, соціально-психологічних
настанов діяльності судді 249

Денисенко О.Й.

Творчість Володимира Носаня..... 259

Відомості про авторів 268

Наукове видання

С. РАХМАНІНОВ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

С. Рахманінов: на зламі століть

До 25-річчя Незалежності України

Випуск 13

Книга II

Редактор — Трубнікова Л.М.

Коректор — Івашковський Д.В.

Технічний редактор — Онишко Є., Кравець Г.

Художнє оформлення — Носань В.А.

Підписано до друку 30.11.16. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 17. Наклад 300 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (057) 700-37-30
E-mail: maydan.stozhuk@gmail.com